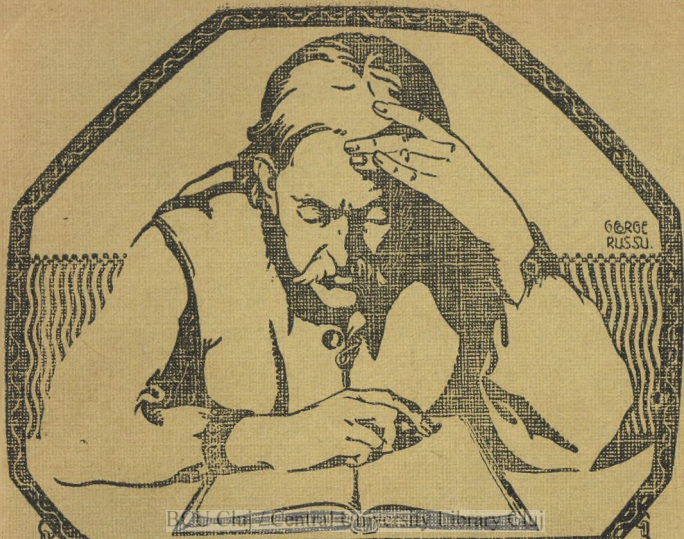

133502

G. GEORGE
RUSCU.

BIBLIOTECA POPORALĂ
SIBIUCĂ

An. IV.

Nr. 35.

Ioan Slavici.

Popa Tanda.

SIBIIU, FEBRUARIE, 1914.

Apare la sfârșitul fiecărei luni. ● Abonamentul pe un an: 2 Cor.

Prețul 30 bani.

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

— :: apare odată pe lună :: —
sub îngrijirea secretarului

OCTAVIAN C. TĂSLAUANU,

red. resp.

=====
In lunile de vară, Iulie și August «Biblioteca poporală a Asociațiunii» nu apare. In locul acestor broșuri membrii ajutători ai «Asociațiunii», primesc, în luna lui Decembrie,

==== Calendarul Asociațiunii. ====

=====
Membrii ajutători ai «Asociațiunii» primesc, așadar, zece broșuri și un Calendar în fiecare an.

=====
Membru ajutător al «Asociațiunii» se face acela, care plătește înainte, la începutul fiecărui an, o taxă de cel puțin 2 cor.

=====
Taxa de membru ajutător se plătește la *agenta* *tura* «Asociațiunii» din sat sau de-adreptul la «Biroul Asociațiunii» în Sibiu (ungurește: Nagyszeben), Strada Șaguna Nr. 6, sau la despărțământul «Asociațiunii».

—————

282386

BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNII.

Ioan Slavici.

Popa Tanda.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201503117

SIBIIU.

Editura „Asociațiunii“.

1914.

BCU Cluj / Biblioteca Academica Cluj Napoca Library Cluj

133502

Tiparul tipografiei arhidiecezane, Sibiu.

Popa Tanda.

— Nuvelă —

I.

Ierte-l Dumnezeu pe dascălul Pintilie! Erà cântăreț vestit. Și murăturile foarte îi plăceau. Mai ales dacă erà cam răgușit, le beà cu gălbănuș de ou, și i se dregeà organul, încât răsunau ferestrelle când cântà „Mântuește Doamne norodul tău!“ Erà dascăl în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și cu socoteală, pomeni și ospețe de bogat. Iară copii n'aveà dascălul Pintilie decât doi: o fată, pe care a măritat-o după Petrea Țapului, și pe Trandafir, părintele Trandafir, popa din Sărăceni.

Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Este om bun; a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar și răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte! și totdeauna vorbește drept

și cumpănit ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimica ceva. Strânge, drege și culege, ca să aibă pentru sine și pentru alții.

Mult s'a ostenit părintele Trandafir în tinerețea lui. Școlile cele mari nu se fac numai iac' așa, mergând și venind. Omul sărac și mai are și mai rabdă. Iară cu capul se lucrează mai greu decât cu sapa și cu furca. Dar toate s'au făcut și nici n'au rămas lucru zadarnic. Trandafirică a ajuns popă în satul tătâne-său, în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și cu socoteală; — dar la pomeni și la ospete părintele Trandafir nu mergea bucuros.

Minunat om ar fi părintele Trandafir, dacă nu l-ar strică un lucru. Este cam greu la vorbă, cam aspru la judecată: prea de-adreptul, prea verde-fățiș. El nu mai sucește vorba, ci spune drept în față, dacă i s'a pus ceva pe inimă. Nu e bine să fie omul așa. Oamenii se prea supără, când le luăm căciula din cap. Și e bine să trăim bine cu lumea. Aceasta s'a văzut și cu alde părintele Trandafir. Un om

ca el nici doi ani n'a putut să stea în Butucani. Când una, când alta: odată da cu vorba 'n săteni, altădată 'n protopop. Și este știut, că mai ales cu protopopul preoții trebuie să nu facă multă vorbă. Decât vorbele, la protopopi, darurile au mai mult înțeles. Dar asta părintele Trandafir nu voiă s'o priceapă.

Nu-i vorbă! drept aveà părintele Trandafir. Este numai, că dreptul e treaba celor mai mari în putere. Cei mai slabi trebuie să și-l arate pe încetul. Furnica nu răstoarnă muntele, — dar îl poate mută din loc: încet însă, încet, bucățică după bucățică. Poatecă știà și părintele că este așa în lume; dar el aveà legea lui. „Ce-i drept și adevărat, nici la dracul nu-i minciună!“ Acesta erà cuvântul lui; cu acest cuvânt și-a făcut și calea din Butucani... Adecă nu tocmai el a făcut-o, ci sătenii. O vorbă și încă ceva, pentru mai bună înțelegere, la protopop, — o cale la Episcopie și aici o vorbă bună dela protopop: lucrurile se fac, numai dacă le știm face. Cu mult, cu puțin, părintele Trandafir fu trimis dela Butucani la Să-

răceni — pentru buna înțelegere între credincioși.

Popă 'n Sărăceni! Cine știe ce vrea să zică popă 'n Sărăceni! Dar așa-i trebuie părintelui Trandafir! Cine vrea să sară peste groapă, arunce-și mai 'nainte desagii peste ea. Părintele Trandafir n'avea însă decât o nevastă și doi copii: desagii îi erau deșerti. Pentru aceea îi era atât de greu să sară din Butucani la Sărăceni.

*

Pe „Valea seacă“ este un sat, pe care oamenii îl numesc „Sărăceni“. Un sat „Sărăceni“ pe o vale „seacă“: mai rău nu poate să sune însemnarea unui loc.

„Valea-Seacă!“

„Vale“, pentru că este un loc închis între munți, seacă, pentru că pârăul ce și-a făcut cale pe mijlocul văii este sec aproape întregul an.

Iată cum stă valea:

În dreapta este un deal numit „Râpoasa“. În stânga sunt alte trei dealuri numite „Fața“, „Gropnița“ și „Aluniș“.

Pe „Râpoasa“ cresc stânci; pe „Fața“, sunt holde; pe „Gropnița“ este

satul, iară pe „Aluniș“ sunt mormintele satului între aluni și mesteacani.

Așa în dreapta și așa în stânga ; dar lucrul de căpetenie este tocmai în fund. Aici sunt munții: de aici vine ce vine.

Dincolo, peste „Râpoasa“, este „Valea-Răpiții“, o vale mai adâncă decât „Valea-Seacă“ și numită așa pentru că printr'însa curge „Răpița“. „Răpița“ este supărăcioasă, mai ales în timp de primăvară, iară părăul de pe Valea-Seacă este un crac al „Răpiții“. Primăvara, când se topește neaua pe munți, „Răpița se supără, varsă o parte din mânia ei în cracul de pe Valea-Seacă, și asta încetează a mai fi „seacă“. În câteva ceasuri Sărăceni sunt numai prea bogați de apă. Așa o pat aproape în fiecare an. Când sămănăturile din vale par mai frumoase, Valea-Seacă minte cu numele și spală tot ce-i pică în cale.

Ar fi încă bine, dacă astă năpădire ar ține numai scurtă vreme. Apa rămâne însă pe vale formând multe locuri de adăpost pentru neamul broscănesc.

Iară în locul grânelor, pe lângă bălți, cresc răchite și se îmbuibă sălcișul.

Este oare minune, dacă în urma acestora Sărăcenenii s'au făcut cu vremea cei mai leneși oameni!? Este nebun acela care samănă unde nu poate seceră, ori unde nu știe, dacă va putea ori nu să secere. Pe „Fața“ locul este nisipos, grâul crește cât palma și păpușoiul cât cotul; pe „Râpoasa“ nici murele nu se fac, iar în vale, apa mănâncă rodul. Unde nu e nădejde de dobândă, lipsește și îndemnul de lucru. Cine lucrează, vrea să câștige, iară Sărăcenenii și-au fost scos gândul de câștig, pentru aceea nici nu se aflau îndemnați să lucreze. Cât puteau, petreceau vremea întinși la răcoare; nu puteau, își mâncau zilele lucrând prin alte sate învecinate. Când venea apoi iarna... vai și amar!

Iar cine e deprins cu răul, la mai bine nici nu gândește; Sărăcenenilor le părcă că, decât așa, mai bine nici nu poate fi. Peștele 'n apă, pasărea 'n aer, cârțița în pământ și Sărăcenenii în sărăcie!

Sărăcenii? Un sat cum Sărăcenii trebuie să fie. Ici o casă, colo o casă...

tot una câte una... Gardurile sunt de prisos, fiindcă n'au ce 'ngrădi; uliță este satul întreg. Ar fi prost lucru un horn la casă: fumul află cale și prin acoperiș. Nici muruiala pe pereții de lemn n'are înțeles, fiindcă tot cade cu vremea de pe dânșii. Câteva lemne clădite laolaltă, un acoperiș din paie amestecate cu fân, un cuptor de imală cu prispa bătrânească, un patalcătuit din patru țapi bătuți în pământ, o ușă făcută din trei scânduri înțepenite c'un par cruciș și cu altul curmeziș... lucru scurt, lucru bun. Cu-i nu-i place, să-și facă altul mai pe plac.

În vârful satului, adevărat la cel mai înălțat loc, este o alcătuială, pe care Sărăcenenii o numesc „biseriță”. Ce să fie și asta? Este o grămadă de groși bătrâni, puși unii peste alții în chip de pereți. În vremile bătrâne, cândva, nu se știe când acest fel de pereți se aflau cu partea de din sus privind tocmai spre cer; acum însă, nici asta nu se știe de când, ei se află în suspusă plecare spre acea parte, care aveà să țină locul unui turn. — Asta — pentrucă stâlpii din față, fiind putreziți, de când a bătut vântul cel mare, s'au

plecat spre răbdătorul pământ, trăgând cu sine întreaga alcătuială. Așa a și rămas apoi, fiind biserica, cel puțin în Sărăceni, un lucru de prisos.

Popă? Se zice, că nu e sat fără de popă. Pe semne, cine a făcut zicala asta n'a știut de Sărăceni. Sărăceni erà un sat fără de popă. Adică — erà sat cu popă, — numai că popa lor totdeauna erà popă fără sat. Un lucru singur în felul lui cu Sărăceni aștia. Mai că n'a fost încă popă, care să fi stat mai mult decât trei zile în Sărăceni: într'una vine, într'alta rămâne, iar în a treia se duce. Câți popi vinovați toți au trecut prin Sărăceni, și care a stat mai multă vreme aici s'a curățit de păcate.

Iar' acuma părintele Trandafir ajunsese la acest canon de pocăință. El nu mai puteà să aștepte, că va face ca alții, să vină o zi, să steà alta și să se ducă în a treia. Știà că s'a pus prea rău la protopop, pentruca să poată crede, că-l va trimite la alt sat. Iară făr' de sat nu puteà să rămână. Popă făr' de sat: roată făr' de car, jug făr' de boi, căciulă pusă într'un vârful de par. Își puse dar de gând, ca s'o iee

precum i se face, să facă din nevoe drag și să steà bucuros în Sărăceni. Erà sat cel puțin de nume: nimeni nu puteà zice, că e popă făr' de sat. Și într'adevăr mai potrivit popă pentru mai potrivit sat nici cu bobii nu s'ar fi putut găsi. Traista popei se potrivea cu pragul poporenilor.

Chiar dela început părintele Trandafir a înțeles un lucru: cumcă în Butucani erà mai bine decât în Sărăceni. Oamenii aveau câte ceva; iară de unde este, poți lua. În Sărăceni însă toate încuetoarele erau de lemn. Și apoi părintele judecă: popa face treaba satului, iară satul să îngrijească de traista popii.

Multă vreme n'a trecut pânăce părintele a început să prindă încredințarea, că cu desăvârșire proști n'au fost oamenii, cari au început cu pomenile și cu ospetele. „Este un lucru folositor, — ziceà el, — când oamenii se adună spre a se mângăia și veseli împreună. Chiar Mântuitorul a început cu pomenile și cu nunta dela Cana Galileii.“ Așa gândeà acum părintele Trandafir; dar în Sărăceni nu erau nici pomeni, nici ospete.

„Un lucru! — își zise părintele mai în urmă. — În satul sărac popa

nici spice n'are de unde culege. Câtă vreme vor fi Sărăcenii lenesi, ei vor rămâne săraci și eu stau flămând!“ Își puse dar de gând, ca să facă din poporeni săi oameni harnici.

Omul harnic mănâncă piatră, scoate caș din apa de baltă și seceră fir de grâu unde au crescut cucute.

„Apoi — sfârși popa, — când vaca are hrană, ea nu rămâne stearpă!“

Așa a zis; așa s'a pus să și facă.

Un om, care n'are ce să mănânce, își face treabă din treaba altora. Nici acum nu face bine! Orbul n'ajută pe olog; flămânzii nu 'ndreaptă treaba satului; când găștele păzesc stratul, puțin îi rămâne grădinarului. Ei, dar părintele Trandafir e vârtos la cap: unde pleacă, merge și ajunge, ori moare pe drum.

*

În cea d'întâiu Duminecă părintele Trandafir ținù o predică înaintea oamenilor ce s'au adunat în număr mare, ca să vadă pe popa cel nou. Nu este mai mare mulțumire pentru omul ce dorește binele altora decât aceea, când vede, că este ascultat de

cătră alții și că vorbele lui prind rădăcini. Gândul bun se înmulțește cuprinzând loc în mai multe suflete, și cine-l are și poartă, mai ales atunci dacă îl prețuiește, se bucură, când vede că și face cale'n lume. Părintele Trandafir se simțea norocit într'acea zi. Nici odată el n'a fost ascultat cu atâta luare aminte ca astădată. Părea că oamenii aceia ascultă ceea ce știu, dar nu știu bine, și-i sorbeau vorbele cu atâta sete, încât părea c'ar voi să-i scoată sufletul, ca mai ușor să culeagă din el învățătura.

S'a cetit în ziua aceea evanghelia asupra fiului rătăcit. Părintele Trandafir a arătat, cum Dumnezeu, în nesfârșita lui iubire de oameni, l-a făcut pe om spre fericire. Fiind omul în lume, Dumnezeu voește ca el să simță toate plăcerile curate ale acestei vieți, pentru că numai așa poate să o iubească și să facă bine într'ânsa. Omul care din vina sa, ori în urma altor întâmplări, simte numai amar și necazuri într'astă lume, nu poate iubi vieța, și neiubind-o, desprețuește în chip păcătos acest înalt dar Dumnezeuesc.

Ce fac însă oamenii leneși, oamenii, care nu-și dau nici o silință, care nici mâna nu și-o întind ca să ia darul? Sunt păcătoși! căci nu numai dorințe avem, ci și poște trupești. Poștele cele curate sunt date omului, ca să le stâmpere prin rodul muncii; dorințe îi sunt date în suflet, ca să cuprindă lume și Dumnezeu în sine și fericit să le privească. Lucrarea este dar legea firii omenești și cine nu lucrează greu păcătuiește.

După aceste părintele a arătat cu vorbe, care dau gândirilor chip viețuitor, cât este de ticăloasă viața unui om peritor de foame, și a dat credincioșilor săi sfaturi zămislite în mintea lui înțeleaptă, — cum ei ar trebui să lucreze în primăvară, în vară, în toamnă și în iarnă.

Oamenii au ascultat; în fețele lor eră scrisă vorba părintelui, iară mergând spre casă, ei vorbeau numai despre ceea ce au auziseră în biserică, și fiecare se simțea cu un om mai mult decât până acuma. Erau poate mulți și de aceia, care așteptau numai să treacă sfânta Duminecă, pentruca în cea d'întâiu zi de lucru să înceapă.

„Aşa, popă n'a mai fost în Sărăceni“! grăi Marcu Florii Cucului, despărţindu-se de vecinul său Mitru.

„Popă, chiar popă ca la un sat cinstit“, răspunse Mitru, ca şi când ar fi simţit, că cinstit, satul său, tocmai cinstit nu este.

Au venit apoi alte Dumineci. Părintele Trandafir a mai dat însă îndărăt cu predicile. Chiar în a doua Duminecă n'avea cui să-i vorbească. Eră vremea cam ploioasă, şi oamenii au rămas pe acasă. Alte Dumineci însă eră vreme frumoasă: pe semne atunci nu se îndurau oamenii de vreme; le venea greu a se despărţi de cerul lui Dumnezeu. Aşa, câte-o babă bătrână, câte-un moşneag cam slab la auz mai avea părintele prin biserică. Adeseori rămânea numai cu Cozonac, clopotarul. Aşa nu se face treabă.

Dacă ar fi fost altfel de om, s'ar fi oprit aici. Părintele Trandafir e însă ca şi capra în grădina cu curechi. Când îl scoţi pe uşă, îţi intră prin gard; când astupi gardul, dai că sare peste gard şi îţi face mai multă pagubă, stricând şi streşina gardului.

Dar țină-l Dumnezeu! — e numai vorbă! — tot bun om rămâne părintele Trandafir.

„Așteptați! — grăi el. — Dacă nu veniți voi la mine, mă duc eu la voi!“ — Și apoi porni popa la colindă. Cât e ziua de mare gura lui nu se mai oprea. Unde prindea oamenii, acolo îi ținea la sfaturi. La câmp dai de popă; la deal dă popa de tine; mergi la vale, te întâlnești cu popa; intri'n pădure, tot pe popă îl afli. Popa la biserică, popa la mort, popa la nuntă, popa la vecin: — trebuie să fugi din sat, dacă voești să scapi de popă. — Și unde te prinde te omoară cu sfatul.

Vr'un an de zile a dus-o părintele Trandafir cu sfatul. Oamenii ascultau bucuros; le plăcea să stea de vorbă cu popa și chiar se prindeau de sfaturi. Atâta însă și mai departe tot povestea cea veche: știau oamenii cum să facă, dar nu făceau. Părintele se cam năcăjea. Dela o vreme a fost sfârșit cu sfaturile. Nu erà om în sat asupra căruia să nu fi descărcat întreaga sa învățătură: nu mai aveà ce să spună.

„Ei! că nu e bine așa! — grăi iarăși preotul. — Nu merge cu sfatul. Să 'ncep cu ceva mai aspru“.

Se începù batjocura. — Unde aflà un om, părintele Trandafir începeà a-l face de răs și a-și bate joc de el în tot chipul. Trece pe lâng'o casă, care nu e tocmai de ieri acoperită. „Măi! dar isteț om mai ești tu! — grăește cătră stăpân, — și prin vârful casei ai ferestre. Tare iubești lumina și sfântul soare!“

Află o femeie cu cămașa nespălată. — „Uite măi! — dar de când ați început voi să purtați rochii de postav?“

Se întâlnește cu un copil nespălat. „Auzi nevastă, mult licitar aveți voi de se mânjesc copiii atât de tare“.

Dă de un om culcat la umbră și-i zice: „Bun lucru! bun lucru!“ iar omul dacă se scoală, îl roagă să nu se lase de lucru, că are copii.

Așa începè și o duce mai departe tot așa. A ajuns treaba într'atâta, încât oamenii cale de-o poștă se feresc din calea popii. A ajuns ca și ciuma. Dar mai rău decât toate este una: după atâta tândălitură oamenii, i-au

pus numele „Popa Tanda“. Apoi Popa Tanda a și rămas.

Vorbind drept, sătenilor numai într'un chip nu le plăcea felul popii. Fieștecare râdea bucuros cu popa, de alții; nici unuia nu-i plăcea însă, când alții râdeau de dânsul. Așa e firea omului: fiecare pune bucuros șeaua pe eapa vecinului. Și de asta le plăcea părintele Trandafir poporenilor săi; cu atâta însă popa nu se mulțumea. Nici n'a trecut anul până ce toți oamenii din sat erau batjocoriți; n'a mai rămas de cine să-și bată joc căci dela o vreme și cei batjocoriți începeau să râdă. Aici apoi s'a sfârșit. A rămas numai una: ca satul să-și bată joc de popa.

Doi ani de zile au trecut fără ca părintele Trandafir să fi mișcat satul înainte măcar numai atâta, cât e dela vorbă până la supărare. Oamenii ajunseră atâta de sfătoși și atâta de batjocoritori, încât ziua întreagă stau grămezi, câteodată la batjocură. Eră lucru minunat: oamenii cunoșteau binele, râdeau de rău, dar nu se urniau din loc.

Ei! spună om cu suflet: să nu se supere părintele Trandafir? Ba să se mânie, greu să se mânie!

El s'a și mâniat. A început să ocărăscă oamenii. Cum a purces la sfaturi, la batjocuri, așa acuma la ocări. Unde prindea omul, acolo îl ocărea.

Dar acuma n'a dus-o departe. La început oamenii se lăsau ocărâți. Mai târziu, mai răspundeau și ei câte ceva, așa, pe sub căciulă. În sfârșit însă, văzând că merge prea pe gros, începură și ei să ocărăscă pe popa.

De-aici înainte trebile se 'ncâlciră. Mergea când cruciș, când curmeziș. Oamenii începură să spună popii vorba, că nu se vor lăsa de răs și de ocară, ci vor merge la Episcopie și-l vor scoate din sat.

Numai asta îi trebuia popii. Au nimerit-o poporeni! Să-l scoată din Sărăceni: acuma începù popa cu ade-vărata ocară.

Așa a și mers: poporeni s'au pus în car. La protopop și de-acolo la Episcopie.

*

☞ Este în cartea învățăturilor despre vieța lumească o scurtă învățătură; binevoitorii de mulțori ne sunt spre stricăre și răuvoitorii spre folos. Părintele Trandafir astădată n'a avut no-

roc să tragă folos din răuvoitorii săi. Episcopul erà un suflet bun, vrednic ca să fie pus în toate pomelnicile de pe fața pământului. I s'a făcut milă de bietul popă și i-a dat dreptate, ocărând pe poporenii.

Adecă tot în Sărăceni a rămas Popa Tanda.

*

Îndeobște nenorocirile se grămădesc asupra omului. Una naște pe cealaltă; sau că ele sunt surori de cruce. Destul, că le aflăm totdeauna ca umbra și lumina, una lângă alta.

Părintele Trandafir aveà acum trei copii. Când sosi acasă dela Episcopie, găsi pe preoteasa în pat. Erà a patra bucurie la casă.

O soție bolnavă, trei copii mici, al patrulea de lapte, o casă numai hârb: prin pereți se furișà neaua, cuptorul afumà și acoperișul erà tovarăș cu vânturile; iar hambarele goale, punga deșartă și sufletul năcăjit.

Părintele Trandafir nu erà omul, care să fi putut aflà calea, pe care să iasă din această încurcătură. De ar fi fost alții în starea lui, el le puteà da ajutor; pe sine însuși nu se puteà mân-

găiă. El stete multă vreme gânditor la opaetul ce aruncă lumină somno-roasă; împrejurul lui dormeau toți. Și bolnava dormea. Apoi nimic nu îndeamnă mai mult spre întristare decât tocmai priveghiarea între ceice dorm. Iar acești dormitori erau iubiții lui, iubiți, de-a căror fericire el avea să răspundă, iubiți, prin care el viețuia și a căror iubire da preț vieții sale. Gând se înșiră cu gând în capul lui. Sufletul îi trecea în trecut și în viitor, și viitorul, în starea, în care se află, nu putea să și-l înfățișeze decât cu cele mai triste colori. Copiii lui! soția lui! ce va fi de dânșii!? Inima îi era grea, dar nu află un singur gând mântuitor, un singur chip de scăpare; în lume nu află nimic, de unde ar fi putut prinde speranță.

A doua zi de dimineață era Duminică; părintele se duse la biserica cea închinată spre pământ, ca să cetească utrenia.

Ca îndeobște oamenii, părintele Trandafir niciodată nu și-a dat seamă despre celece făcea. Era preot și era bucuros. Ii plăcea să cânte, să cetească evanghelia, să învețe creștinii, să mân-

găie și să dea ajutor sufletesc celor rătăciți. Mai departe nu se gândea. De s'ar fi întrebat cândva, dacă cuprinde el și înalta sfințenie, tainicul înțeles al chemării sale, ar fi râs poate în tăcere de toate acele, pe care omul numai în momentele grele le pricepe. Este în firea omului, că după ce mintea pricepe un șir de lucruri mai ascunse, ea pune aceeași măsură pe lumea întreagă și nu mai crede ceea ce nu poate înțelege. Nu totdeauna însă omul gândește. Sunt întâmplări, în fața cărora mintea stă locului: în primejdie, când sufletul nu mai află ajutor, în bucurie, când el nu află izvorul, din care îi curge norocul, și în înșirarea gândirilor sale, când el nu le mai află legătura. Atunci, când omul în orice chip a ajuns la locul, unde putința începe să se atingă cu neputințele sale, înceată a mai gândi, gândind în locul său firea omenească.

Părintele Trandafir intră în biserică. De câteori a intrat el în astă biserică! Dar totdeauna precum intră făurarul în făurărie. Acuma însă îl prinse o frică neînțeleasă, merse câțiva pași înainte, se oprî, își ascunse fața

în amândouă mâinile și începù să plângă greu și cu suspin înăbușit și viforos. De ce plângeà el? Înaintea cui plângeà? Din gura lui numai trei cuvinte au eșit: „Puternice Doamne! ajută-mă!...” Și oare credeà el, că acest gând cuprins cu atâta înfocare în desperarea lui îi va puteà da ajutor? El nu credeà nimic, nu gândea nimic; el erà purtat.

II.

Sfânta scriptură ne învață, că întocmai precum plugarul trăiește din rodul muncii sale, și păstorul sufletească, care slujește altarului, din slujba sa, de pe altar, să trăiască. Și părintele Trandafir și într'asta erà credincios cătră sfânta învățătură: el totdeauna a lucrat numai pentru povățuirea sufletească a poporenii săi, așteptând ca aceștia, drept răsplată, să se îngrijească de traiul lui zilnic. Nu însă totdeauna lumea este întocmită + dupăcum este scris și este poruncă; așa erà numai popa, iară nu și poporenii. Din slujba sa părintele trăgeà foarte puțin folos, atât cât nu erà destul, adecă: patru bucăți de pământ la țarină, birul dela poporeni și folosul

dela cei născuți și cei morți. Toate la un loc — nimic, fiindcă pe pământ nu răsare aproape nimic, birul nu este decât de nume, cei născuți se botează de milă, și celor morți li-se face pomană de cătră popa.

În apropierea bisericii se află o casă pustie, numai după nume casă. Stăpânul casei ar fi ținut vitele într'însa, dar n'avea vito. Lângă casă era și loc de grădină, grădina însă nu era, fiindcă zis a fost, cumcă garduri în Sărăceni nu sunt. Părintele Trandafir cumpărase casa cu loc cu tot și locuia într'însa. De când casa era a popii, prea multe îndreptări nu i se făcuseră, și acum era tot hârb, peretii ciur și acoperișul mreją. Părintele numai de ale altor case purtă grijă.

Masa popii nu era mai bună decât casa. Vorba cu lumea gheboșilor: omul se îndreaptă după oameni, chiar și când ar voi să 'ndrepte oamenii după sine; popa trăia în felul satului. Noroc avea numai de zestrea preotesei; dar de unde numai se ia, multă vreme nu se ia; și asta se apropiă de postul cel mare.

„Nu merge! — grăi părintele Trandafir. — Așa nu merge“! — și începù a se face și el om ca lumea, a se îngriji înainte de toate de binele casei sale.

Numai decât în primăvară luă un țigan, îl puse să frământa imală și și lipi casa. În câteva zile toți patru pereții erau lipiți și muruiți. Acum părintele ședeà mai bucuros afară decât în casă fiindcă din casă nu se vede atât de bine murueala casei: și erà frumos lucru o casă muruită în Sărăceni, mai ales când omul își puteà zice: „Asta e a mea“! Erà însă un lucru, care de fel nu se potriveà. De câteori ochii părintelui scăpătău peste pereți pe acoperiș, el intrà în casă: îi păreà c'a văzut acuma destul. Nu priveà la acoperișul stricat, și totuși de câteori voià să vadă pereții, vedeà tot acoperișul. Afurisitul de acoperiș! Nu mai erà chip să-l lase precum erà.

Colo jos în vale, pe unde sunt bălțile cele multe, nu cresc numai sălcii și răchite; pe ici pe colea este și șovar, pipirig, papură, ba chiar și câte un fir de trestie. — „Așa voiu să fac“! gândi popa. Luă un om, îl puse la

sovar, la pipirig, la papură și trestie. Sâmbătă eră plin împrejurul casei, — tot snopi+legați cu nuele+ de răchită: iară în cealaltă Sâmbătă acoperișul eră cârpit+și tivit+pe vârf cu snopi+de trestie, peste care erau întinse două prăjini+legate cu furci. Acuma lucrul eră chiar bun — și nu scump. Oamenii treceau pe lângă casa popii, clătinau+din cap și ziceau câteodată! „Popa e omul dracului!“ Iară popa petrecea bucuros pe afară.

Dar nici astă bucurie n'a ținut multă vreme. Tot se mai află un lucru care nu se potrivea. Popa se simțea prea în câmp. Ca și a lui casă nu mai eră nici una în sat; s'ar fi potrivit, ca ea să fie cumva despărțită de sat. Părintele se cam sfiă+ a zice „la mine acasă“, fiindcă vedeà, că „la el“ este „în sat“. Un gard trebuia încă și o porțiță, pe care să între oamenii când vin la popa; să fie gard numai de nume, să fie porțița numai pirlaz, dar să se știe că înainte de a intra în casa popii, trebuie să intri în curtea lui.

Popa iarăș luă un om, îl trimise să taie spini și pari,+bătù parii în pă-

mânt, puse spinii printre pari și gardul fù gata. Înaintea casei în spre biserică, loc de vr'o 400 de stânjeni, locul fu îngrădit; eară portița se făcù din patru pari înțepeniți cu alți doi cari erau puși cruciș.

Mai ales preoteasa se bucurà foarte când se văzù așa îngrădită, mai ales popa se bucurà, când vedeà că se bucură preoteasa. Nu erà zi, în care popa ori preoteasa să nu le zică copiilor de vr'o zece-ori: „Auziți? să nu eșiți afară din curte! jucați-vă frumos aici acasă!“

Când omul a făcut începutul, el nu mai ajunge la capăt. O dorință naște pe cealaltă. Acuma preotesei i-a intrat un lucru în cap.

„Știi tu ce, popă? — zise ea într'o dimineață. — Eu ași gândi, că ar fi bine să fac câteva straturi colo dealungul gardului“.

„Straturi“?

„Da! să seamăn ceapă, morcovi, fasole, barabule și curechiu“! Părintele rămase uimit. Îi păreà, că asta ar fi peste putință. Straturi în Sărăceni!... Dar câteva zile capul îi erà plin de straturi, de barabule, curechiu și fa-

sole; așa, peste iar câteva zile, locul erà săpat, straturile erau făcute. Nu erà ziuă, în care atât popa cât și preoteasa să nu fi mers măcar de zeceori la straturi, pentruca să vadă dacă nu erau răsărite semințele. Mare a fost bucuria într'o zi. Popa s'a sculat mai de dimineată. „Muiere, scoală!“ — „Ce-i“ — „Au răsărit!“ Toată ziua aceea popa și preoteasa, cu copii cu tot, au petrecut vremea șezând pup. între straturi. Care vedeà mai multe semințe încolțite, acela erà mai norocos.

Iară sătenii treceau pe lângă casa popii, priveau printre spini la straturile popii și-și ziceau și astădată: „Popa e omul dracului!“

„Auzi tu preoteasă, — grăi acum popa. — Oare n'ar fi bine să semănăm păpușoiu pe lângă gard și împrejurul straturilor?“

„Ba bine, zău așa! Mie-mi place păpușoiul verde!“

„Și mie, mai ales copt pe jeratic!“

Lucru nou! Popa se 'ncunjură cu păpușoiu. Îi râdeà inima, când gândea cât se va face de frumoasă treaba, când jur împrejur păpușoiul va crește și va acoperi spinii din gard, care

începeau a nu-i mai plăcea părintelui. Dar tot vorba cea veche: un năcaz naște pe celalalt. În dosul casei erà încă o bucată de loc, de v'ro cinci ori mai mare ca acea îngrădită. Asta nu mai eșìa din mintea popii. Pentru ce să steà asta goală? Oare n'ar puteà el pune păpușoiu și în dosul casei?

În țarinile de pe față oamenii arau și sãmănau, în sat însã neatins erà pãmântul, pentru cã aici erà sat.

Marcu Florii Cucului, vecinul popii, aveà un plug, cam stricat... dar plug, iarã Mitru Cătãnaș, vecinul lui Marcu, aveà doi boi slabi și și un cal spetit. Popa, Marcu, Mitru, boii și calul împreună, muncirã o zi de dimineață pânã seara; locul fu arat și sãmănat cu păpușoiu.

Popa de aci înainte sta mai bucuros în dosul casei. Erà lucru minunat și frumos — așa brazde! și printre brazde, pe ici pe colea câte un fir de păpușoiu abià încolțit. — Cu toate aceste popa se scãrpinã câte odatã, ba foarte adescori dupã ureche. Pãreà cã tot îi mai apasã ceva pe inimã. Erà lucru greu, de care nu cu-

teză^x a se prinde; pământurile din țarină. Până acum le-a fost dat în parte; acuma nu știă ce să facă cu ele. I-ar fi plăcut ca să le lucreze însuși. Să-și vadă el sămănăturile lui, să meargă la ele cu preoteasa, apoi la toamnă... Eră lucru foarte amăgitor!

S'a făcut multă vorbă cu preoteasa asupra acestui lucru. Trebuiau cai, trăsura, plug, slugă, grajd — o mulțime de lucruri trebuiau. Iară popa nu prea se pricepea la plugărie... Și totuși, straturile erau verzi, păpușoiul încolțea. — Popa își întări gândul; luă rămășița din zestrea preotesei, care sta încă încuiată în ladă, și se apucă de muncă.

Plugul Marcului eră bun pentru început. Un cal cumpără popa dela Mitru; alt cal se află la un om din Valea-Răpișii; Stan Șchiopul aveă un car cu trei roate. Popa îl cumpără, fiindcă a câștigat o roată dela Mitru, ca adaus la calul spetit.

Cozonac Clopotarul se prinse să fie și slugă la popa, fiind casa lui numai la o săritură de aici. Popa bătù apoi patru stâlpi la capătul casei, doi mai înalți, doi mai scurți, alcătui trei

pereți de nuiele, fucù acoperiș de șovar și grajdul fù gata.

În vremea asta părintele Trandafir a îmbătrânit cu zece ani; dar întinerea, când încarcă preoteasa și copiii în trăsură, da biciu la cai și mergea, ca să-și vadă holdele.

Sătenii îl vedeau, clătinau din cap și iarăși ziceau: „Popa e omul dracului!”

Preoteasa avea însă năcazurile ei muerești. Ea avea o icoană frumoasă, pe care a fost căpătat-o în cinste dela feciorul popii din Vezura. Și acum icoana zăcea pusă în fundul lăzii învelită în hârtie. Ar fi dorit mult s'o pună între feresti, să pună flori și busuioac împrejurul ei, s'o vadă mai adeseori, fiindcă icoana era chipul Sfintei Mariei Maicii Domnului și pe fiica preotesei o chiamă Maria. Peretele era însă murdar și icoana n'avea privaz. Era și un alt lucru ce o supăra pe preoteasa: o fereastră era astupată cu bășică de porc, iară în celelalte două erau trei ochi sparti și cârpiți cu hârtie. Era cam întunec în casă.

Paștile se apropiau. Nu mai erau decât cinci zile până 'n săptămâna cea mare. Dacă popa voia să petreacă

Paștile cu preteasa împreună, nu-i rămâneà decât să câștige trei lucruri de căpetenie: var pentru pereți, ferestre pentru casă și privaz, pentru icoana sfintei Mariei Maicii Preacurate, — tot lucruri, cari numai în oraș se pot căpătà. — La târg dară!

Aveà popa cai, aveà și trăsura. Îl cam supărau însă lesele, din care n'au fost rămas decât spinarea cu coastele. Îl prindeà apoi rușineà, ca popă ce erà, să meargă fără de lese la târg. În împrumut nu puteà luà, fiindcă se aflà în Sărăceni, unde nici popa n'aveà lese cum se cade.

Nevoia este cel mai bun învățator. Părintele trimise pe Cozonac în vale, după nuele, bătù doi pari în pământ, între pari, tot în depărtare de o palmă, bătù bețigașe mai subțirele și apoi popa, preteasa, copiii și Cozonac se puseră la împletit. Multă vreme nu trecù pânăce lesele și fură gata. De minune nu erà lucrul: erau însă cele mai bune lese în Sărăceni, bune, încât Cozonac nu se putù răbdà să nu-și zică: „Popa e omul dracului!“

La târg și dela târg acasă, părintele se fălì cu lesele sale; află că alții

au, ba chiar cumpără mai rele lese decât acelea, pe care le făcuse el.

„Ce faci popă?”

„Lese“.

„Dacă doar ai“.

„Fac pentru ceice n'au“.

După Paști, Cozonac începù să curățe bălțile de nuiete, iară popa să împletească la lese. Cu cât mergeà lucrul mai 'nainte, cu atâta mai bine mergeà; cea din urmă leasă erà totdeauna cea mai bună.

Marcu Florii Cucului erà om sfătos. Îi plăceà să steà de vorbă cu popa. Cozonac curăța nuiete, popa împletește, iară Marcu zace întins pe burtă cu capul pe pumni și privește în dragă voie.

„Nueaua asta e cam lungă — zise părintele, măsurând nueaua cu privirea. — Măi Marcule! — ia dă-mi toporul cela, ca s'o fac mai scurtă!

Toporul erà la picioarele lui Marcu. Marcu ridică partea de dinainte a trupului, se razemă pe cot, întinde piciorul și moșcotește, — voind să tragă toporul cu piciorul.

„Tare ți-e grabă! — îi grăește popa — și-i trage una cu nueaua. Marcu sare și se încredințează, că el este cu

mult mai sprinten decât credeà. În urmă astă încredințare i-a fost de mare folos. Înainte de Rusalii părintele a gătit un car de lese, cu care aveà să meargă la târg, și Marcu știà foarte bine, că dacă popa vinde lesele, și el va să aibă sărbători bune. I-a fost ajutat popei câteva săptămâni, și lucrul totdeauna îi aduce folos celui ce-l face.

Înainte de Rusalii începură însă niște ploi, care păreà că nu vor mai încetă.

„Nu știu zău eu ce voi face — zise popa. — Par'că m'oiu lăsà cu târgul până după Rusalii. Mi-e groază să plec pe ploaia asta. Dacă n'o stă ploaia până Joi, apoi eu unul nu mă duc!

Marcu se scărpină după urechi, dar nu zise nimic. Vedeà și el, că popa nu se cade să fie plouat. — Îl supără însă lucrul și-l făceà să se gândească.

„Oare, — grăi el într'un târziu, încetând a împletî — oare n'am puteà noi împletî o rogojină? Șovar, rogoz și pipirig este în vale!“

„Măi, poate că ai dreptate — îi răspunse popa. — Și aceea tot cam așa trebuie să fie ca și asta ce facem noi.“

Ajutând popii, Marcu a început să facă mai bune lese decât popa. Rogojina a eșit în cinstea lui; iară popa n'a venit plouat, ci cu punga plină dela târg.

Ziua sfintelor Rusalii astădată a fost zi bună. Preoteasa aveà rochie nouă, cei trei mai mărișori aveau păpucași din oraș. Măriuca cea micuță aveà o pălărie de pae cu două flori roșii, iară pereții erau albi chiar și pe din afară, ferestrele erau întregi, casa erà luminoasă și icoana sfintei Mariei Maicii Preacuratei se vedeà bine cum erà pusă sus, între ferestre și împodobită cu florile crescute pe marginea straturilor. Făină albă, carne, unt, ba chiar și zăhar a adus popa dela oraș. Părintele o iubià pe preoteasa; ei însă niciodată nu se sărutau din senin. Într'astă dimineață cel dintâi lucru, pe care l-a făcut, a fost, că s'au sărutat. Preoteasa a început să plângă, — nu știu de ce, — iară părintele Trandafir erà să plângă când a sosit în biserică, a văzut însă oamenii pe la icoane și a intrat în altar cu lacrimile în ochi. Zic oamenii, că el niciodată n'a cântat mai frumos decât într'astă zi. A ră-

mas vorba: „Cântă ca popa la Rusalii!“

Poporeniile mergeau la popa, intrau pe portiță înainte de a trece pragul, se curățau pe picioare, își puneau pălăria în băț, rezemau bățul de perete, își netezau mustățile și părul, apoi intrau ca la popa. Iară când eșiau din casă, priviau odată împrejur, clătinau din cap și nu mai ziceau nimic.

*

Vremile vin; vremile se duc! lumea merge înainte, iară omul, când cu lumea, când împotriva ei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Drumul de țară vine din oraș, trece pe lângă Valea-Seacă și merge mai departe pela Valea-Răpiții. Unde se întâlnesc drumurile, la împreunarea celor două vai, pe Răpița, este o moară. lângă Răpița este o rugă, lângă rugă este o fântână, iar lângă fântână sunt opt paltini frumoși. Locul acesta se zice: „La rugă la Sărăceni!“ De aici până la Sărăceni nu este decât cale de un ceas. Cu toate aceste, de câteori vine din oraș, Sărăceanul se oprește

aici, adapă caii și mai stă puțină vreme, așteptând ca să vie yr'un drumet, care să întrebe: „Ce sat e acela, unde se vede biserica cea frumoasă cu pereți albi și cu turn sclipitor? — Fiind întrebat astfel, el își netezește mustățile și răspunde privind fălos spre acel loc: „Acolo sus pe „Gropnița?“ Acela e satul nostru, Sărăcenii, dar clopotele să le auzi: ce clopote sunt în turnul acela! . . . S'aud cale de trei ceasuri!“

Unde se despart drumurile, este un stâlp cu două brațe: pe un braț stă scris: „Spre Valea-Răpîții“, pe celalalt: „Spre Valea-Seacă“. Drum ca acela, care trece prin Valea-Seacă în spre Sărăcenii jur împrejur nu este. Neted ca înasa și vârtos ca sâmburele de cireșe. Se vede că Sărăcenii l-au făcut de dragul lor. În dreapta și în stânga, tot zece, cincisprezece pași unul de altul, sunt niște nuci tufosi, la care omul privește cu drag. Albia părăului rămâne la dreapta: drumul trece pe coaste, mai pe sus, ca să nu-l atingă năpădirea apei. Sărăcenii au trebuit să sfarme stânci în calea lor; dar au făcut-o bucuroși bucuroși, fiindcă din stânci și-au făcut drumul.

Pe aceea Sărăceneanul se simte acasă, pentru aceea mână numai în pași. De altmintrelea nici nu i se urește. Aproape la tot pasul întâlnește câte un cunoscut, cu care mai schimbă vorba „de unde și până unde!“ Asta duce un car de var, celalalt un car de poame; mai apoi vine unul cu împletituri, altul cu un car de roate, doage, ori alt lemn lucrat. Iară pe marginea drumului, din când în când, dă de pietrarii, cari ciocănesc din zori de zi până la apusul soarelui. Astă cale nu e pustie!

Unde cotește valea și drumul, acolo sunt vărăriile. Aici apoi e târg întreg. Unii încarcă var, alții descarcă piatră și lemne; pietrarii fac tocot; vărarii aruncă lemne în foc; stăpânii fac larmă unul pentru cinci.

Dela acest loc și satul se vede mai bine. Grădinile sunt însă prea îndesate cu pomi; numai printre crengi ori peste pomi vedem pe ici pe colea câte o bucată din pereții și acoperimintele caselor. Casa popii este tocmai sus lângă biserică: nici din asta nu vedem însă decât cinci ferestri și un acoperemânt, roșu cu două hor-

nuri. În faţă cu biserica este şcoala. Casa, din care nu vedem decât o bucată de perete cu două ferestri mari şi acoperemântul, este a lui Marcu Florii Cucului. — Iară zidirea cea mare, care se vede mai în vale, este primăria. — Dacă satul nu ar fi atât de îndesat, ar trebui să ni-se înfăţişeze foarte frumos. Aşa însă rămâne învelişul, din care trebuie să urmăm la celece nu vedem.

Toate s'au schimbat; numai părintele Trandafir a rămas precum a fost: verde, vesel şi harnic. Dacă părul cărunt şi barba căruntă nu ar vesti vremea lui, am crede, că copilaşii cu cari se joacă în spre seară la laiţa cea de dinaintea casei, sunt copilaşii lui. Unul dintre copilaşi, pe care l-a ridicat, ca să-l sărute, îi fură pălăria din cap şi fuge cu ea nestaşnic. Măriuca deschide fereastra şi strigă: „Trandafirică al mamei, nu lăsa pe moş-tătuca cu capul gol“. Apoi fuge dela fereastră, pentruca să prindă pe Ileana, care a furat ceapţa bunichii, s'a împodobit cu ea şi vine să se fălească la mătuşica. — Moş-tătuca râde din toată inima; îi place gluma. Toc-

mai vine dela vecernie și părintele Coste și prinde atât pe Ileana, cât pe Măriuca, le sărută și apoi se pune pe laiță lângă socrul său. Marcu, vecinul, vechiul prieten, socrul Măriucăi, om de casă, vede alaiul și vine și el să stee de vorbă. „Bătrânule, na-ți căciula; nu sta cu capul gol“! grăește bunica întinzând căciula pe fereastră.

Un om din sat trece, le pofteste „bună odihnă“ și-și zice: Ține-l Doamne la mulți ani, că este omul lui Dumnezeu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

cuprinde în anul 1914 următoarele broșuri :

În Ianuarie Nr. 34 *Povestea unei coroane de oțel*, de George Coșbuc. Povestire din războiul României pentru neatârnaire.

În Februarie Nr. 35 *Popa Tanda*, de Ioan Slavici. Povestire din viața poporului.

În Martie Nr. 36 *Emigrarea în America*, de unul care a fost acolo.

În Aprilie Nr. 37 *Dela sate*, de Ioan Agârbiceanu.

În Maiu Nr. 38 *Sfaturi pentru popor*, de N. Iosif, cu învățături pentru lucrările economice.

În Iunie Nr. 39 *Pavel Cătană*, tălmăcire din limba cehă, de Dr. I. U. Iarnik, profesor în Praga.

În Septembrie Nr. 40 *Poezii*, de Ștefan O. Iosif.

În Octombrie Nr. 41 *Povestiri din viața țăranilor*, cartea a III-a de Ioan Pop Reteganul.

În Noembrie Nr. 42 *Cheia de aur a ra-iului*, tălmăcire din nemțește.

În Decembrie Nr. 48 *Din trecutul Românilor ardeleni*, de Dr. Ioan Lupaș, și Nr. 44 *Calendarul Asociațiunii* pe anul 1915, întocmit de Oct. C. Tăslăuanu.
